TỔNG HỢP. CẦU TRÚC TINH THỂ VÀ TÍNH CHẤT QUANG CỦA BỘT HUÌNH QUANG AI $_2O_3$ ĐỒNG PHA TẠP Cr $^3+$, Mg $^2+$

SYNTHESIS, CRYSTAL STRUCTURE AND PHOTOLUMINESCENCE PROPERTIES OF Cr^3+, Mg^2+ CO-DOPED α -Al_2O_3 PHOSPHOR

Nguyễn Văn Quang

Khoa Hóa học, Trường ĐHSP Hà Nội 2

Đến Tòa soạn: 18/3/2021

SUMMARY

In this study, deep-red emitting α -Al₂O₃: (Cr³⁺,Mg²⁺) phosphor was synthesized by the solgel method. The effects of Mg²⁺concentration on structure and luminescence properties of the obtained phosphors were investigated in detail. XRD patterns analysis demonstrates that the crystallinity structure of α -Al₂O₃: (Cr³⁺,Mg²⁺) phosphor belongs to hexagonal with space group R₃C. The photoluminescence spectrum (PL) of the obtained phosphor which was well excited by the excitation of 397 nm or 560 nm shows a narrow-band emission in the deep-red region peaking at 693 nm, having a great potential in the plan-growth lighting. Also, the PL spectra of received product is in a strong dependence on the concentration of Mg²⁺ which could significantly improve the PL intensity of the α -Al₂O₃:Cr³⁺ phosphor. It is shown that the highest intensity PL is obtained at 1.5 %mol. Additionally, the chromatic coordinates of all samples are investigated to verify about application capability of the phosphor.

Từ khóa: α -Al₂O₃:(Cr³⁺, Mg²⁺), sự phát quang, bột huỳnh quang phát xạ đỏ sâu, ánh sáng cho cây trồng.

. Giới thiệu

Hiện nay, chiếu sáng rắn trên cơ sở các đèn LED được các nhà khoa học quan tâm bởi những ưu điểm nổi bật của chúng như độ bền cao, tiết kiệm năng lượng, không gây ô nhiễm môi trường và đặc biệt cho độ ổn định màu và chỉ số hoàn màu cao [1][2][3][4][5]. Để chế tạo các loại đèn LED thông thường có thể sử dụng phương pháp sẽ phủ lớp bột huỳnh quang phát xạ ở các vùng khác nhau lên các chip LED phù hợp. Bột huỳnh quang hiện nay được chế tạo bằng cách pha tạp các ion kim loại chuyển tiếp hoặc kim loại đất hiếm vào các mạng nền khác nhau. Trong số các mạng nền hiện nay được quan tâm nghiên cứu, α -Al₂O₃ là oxit trong suốt, có độ ben lý - hóa học cao được ứng dụng nhiều trong nhiều lĩnh vực như: Năng lượng, kỹ thuật điện, công nghiệp bán dẫn, thiết bị điện tử, viễn thong, quang học, thiết bị laze...[6] Trong lĩnh vực quang học, α -Al₂O₃ là chất nền có thể pha tạp nhiều ion kim loại cho cường độ phát quang khá mạnh và mạng nền này không gây độc hại đến môi trường [7][8][9][10]. Cac ion phát quang gồm Mn⁴⁺, Cr³⁺, Co²⁺, Cu²⁺, Eu²⁺, Eu³⁺, Ce³⁺...[7][9][10] [11][12][13][14][15]. Trong đó, ion Cr³⁺ cho phát xạ mạnh vùng đỏ và đỏ xa rất phù hợp sự hấp thụ diệp lục của cây trồng [16][17]. Trong báo cáo này, chúng tôi chế tạo vật liệu α -Al₂O₃ đồng pha tạp Cr³⁺,Mg²⁺ cho phát xạ mạnh vùng đỏ đậm và đạt bước sóng cực đại 693 nm khi kích thích ở bước sóng 397 nm hoặc 560 nm. Cấu trúc tinh thể, hình thái bề mặt và tính chất quang của vật liệu α -Al $_2O_3$ đồng pha tạp Cr³⁺,Mg²⁺ được nghiên cứu chỉ tiết bằng phương pháp giản đồ nhiễu xạ tia X, phương pháp hiển vi điện tử quét phát xạ trường FESEM, Phổ huỳnh quang (PL) và phổ kích thích huỳnh quang (PLE).

2. Thực nghiệm và phương pháp nghiên cứu

2.1. Quy trình tổng hợp bột Al_2O_3 : (Cr³⁺, Mg²⁺)

Vật liệu α -Al₂O₃ đồng pha tạp Cr³⁺, Mg²⁺ được tổng hợp bằng phương pháp sol-gel kết hợp với thiêu kết ở nhiệt độ 1500 ⁰C trong môi trường không khí sử dụng các tiền chất ban đầu gồm $AI(NO_3)_3.9H_2O$, $Cr(NO_3)_3.9H_2O$, Mg(NO₃)₂.6H₂O và axit citric. Quy trình tổng hợp bột α -Al₂O₃ đồng pha tạp Cr³⁺, Mg^{2∓} bao gồm các bước sau: Đầu tiên, hòa tan các Cr(NO₃)₃.9H₂O, $AI(NO_3)_3.9H_2O_7$ muối Mg(NO₃)₂.6H₂O và axit citric trong 100 ml nược cát hai lần bằng máy khuấy từ ở nhiệt độ phòng để tạo thành sol. Tiếp theo, nâng nhiệt độ lên 120°C và tiếp tục khuấy trong 5h tao thành gel ướt. Thiêu kết gel ướt ở 200°C trong 6h thu được gel khô. Cuối cùng, thiêu kết gel khô không khí tại 1500°C trong 5h trong thu được vật liệu Al2O3 đồng pha tạp Cr³⁺, Mg²⁺.

2.2. Phương pháp nghiên cứu

Để nghiên tính chất của vật liệu. Chúng tôi khảo sát hình ảnh bề mặt và kích thước hạt của vật liệu bằng phương pháp hiển vi điện tử quét phát xạ trường (FESEM). Cấu trúc tinh thể được nghiên cứu bằng giản đồ nhiễu xạ tia X (XRD)- sử dụng thiết bị Rigaku D/MAX-2500/PC với nguồn phát tia X Cu K_Q ($\lambda = 0,154$ nm). Phổ huỳnh quang (PL) và kích thích huỳnh quang (PLE) của vật liệu được phân tích dựa trên hệ thiết bị quang phổ Nanolog (Horiba Jobin Yvon) với bước sóng kích thích của đèn Xenon 450W. Tất cả các mẫu được đo ở nhiệt độ phòng

3. Kết quả và thảo luận

3.1. Hình thái bề mặt vật liệu

Ánh FESEM của bột huỳnh quang α-Al₂O₃:(Cr³⁺0,5%; Mg²⁺1,5%) chế tạo bằng phương pháp sol-gel kết hợp với thiêu kết nhiệt ở 1500 °C được trình bày trên hình 1. Có thể thấy rằng bột huỳnh quang thu được có kích thước từ vài chục đến vài trăm nanomét và phân bố không đồng nhất.



Hình 1. Hình thái bề mặt vật liệu α-Al₂O₃: Cr³⁺0.5%,Mg²⁺1.5% thiêu kết 1500°C phóng đại 20000 (a) và phóng đại 50000 lần (b)

3.2. Giản đồ nhiễu xạ tia X

Hình 2 là giản đồ nhiễu xạ tia X của bột huỳnh quang Al_2O_3 : (0,5% Cr^{3+} , x% Mg^{2+}) với các nồng độ Mg^{2+} khác nhau: x = 0,5% (a); x =1% (b); x = 1,5% (c) và x = 2% (d). Kết quả hình 3 cho thấy, các giản đồ đều xuất hiện đỉnh nhiễu xạ ở góc 20 = 25,26°; 34,98°; 37,42°; 43,17°; 52,19°; 57,19°; 60,96°; 66,23°; 67,96° và 76,57° tương ứng với mặt phảng (012), (104), (110), (113), (204), (116), (122), (214), (300) và (1010) đặc trưng cho vật liệu α -Al₂O₃ cấu trúc hexagonal (theo thẻ chuẩn PDF#71-1123) [6] [7] [8] [10]. Ngoài ra, còn chúng tôi còn quan sát được các đỉnh với cường độ yếu hơn ở góc 20 = 30,97°; 36,51°; 44,73°; 59,10° và 65,00° đặc trưng cho pha tinh thể Cr₂O₃ (PDF#38-1479). Pha tinh thể của Cr₂O₃ có xu hướng tăng dần theo nồng độ Mg²⁺ trong mẫu.



Hình 2. Giản đồ nhiễu xạ tia X của các mẫu pha tạp Cr³⁺0,5%, Mg²⁺x%; (a) x =0,5%;
(b) x =1%; (c) x = 1,5%; (d) x = 2%.

Từ giản đồ XRD, kích thước tinh thể của các mẫu có thể được xác định theo phương trình [6]:

$$D = \frac{K.\lambda}{\beta. \, Cos\theta}$$

Trong đó, D là kích thước tinh thể; λ là

bước sóng được sử dụng ($\lambda_{C\mu}$ = 1.54 Å); β là bán độ rộng và θ là góc nhiễu xạ. Tính toán trên góc nhiễu xạ 2θ = 43,17° ứng với mặt tinh thể (113), kích thước tinh thể của các mẫu có nồng độ Mg²⁺ khác nhau được trình bày trên bảng 1. Có thể thấy rằng kích thước tính thể tăng dần theo nồng độ Mg²⁺ trong mẫu.

Bảng 1. Kích thước tinh thể của mẫu α -Al₂O₃: 0,5%Cr³⁺; x%Mg²⁺ (x = 0,5% ÷ 2,0%) tính toán trên góc nhiễu xạ 2 θ = 43,17° tương ứng với mặt phẳng (113)

Nồng độ Mg ²⁺	0.5%	1%	1.5%	2.0%
D (nm)	41,06	42,20	44,30	44,42

3.3. Kết quả đo phổ huỳnh quang và kích thích huỳnh quang

Phổ kích thích huỳnh quang (a) đo tại bước sóng 693 nm và phổ huỳnh quang (b) được kích ở hai bước sóng 397 nm và 560 nm của mẫu α -Al₂O₃ đồng pha 0,5%Cr³⁺, 1,5% Mg²⁺ được trình bày hình 3.



Hình 3. Phổ kích thích huỳnh quang (a) và phổ huỳnh quang (b) của vật liệu α-Al₂O₃ đồng pha 0,5%Cr³⁺, 1,5% Mg²⁺

Trên hình 3a, phổ kích thích huỳnh quang cho thấy có vật liệu hấp thụ mạnh ở 2 vùng rõ rệt ứng với bước sóng cực đại tại 397 nm và 560 nm. Đỉnh hấp thụ 397 nm được giải thích là do sự chuyển mức năng lượng ${}^{4}A_{2g}({}^{4}F) \rightarrow$ ⁴T_{1g}(⁴F) và đỉnh hấp thụ 560 nm có nguyên nhẫn từ sự chuyển mức năng lượng ${}^{4}A_{2p}({}^{4}F)$ $\rightarrow {}^{4}T_{2g}({}^{4}F)$ của ion Cr³⁺ [2][8][11][18]. Pho huỳnh quang nhận được ứng với hai bước sóng kích thích 397 nm và 560 nm trên hình 3b cho thấy vật liệu phát xạ mạnh trong vùng đỏ đậm với bước sóng cực đại 693 nm. Ngoài ra, chúng tôi còn quan sát các đỉnh phát xạ với cường độ yếu hơn tại các bước sóng 658, 668, 691, 700, 704 và 712 nm. Nguồn gốc của đỉnh phát xạ 691 và 693 nm là do sự chuyển dời spin cấm ${}^{2}E_{g} \rightarrow {}^{4}A_{2g}$ của các ion Cr³⁺ trong các vị trí bắt diện khi các ion Cr3+ thay thế các ion ion Al³⁺ trong mạng tinh thể của α -Al₂O₃ [8][9][11]. Các đỉnh phát xạ 658 và 668 nm là do anti-Stokes ion Cr³⁺ gây ra. Trong khi các đỉnh phát xạ 712 nm liên quan đến sự chuyển mức năng lượng ${}^{4}T_{2} \rightarrow {}^{4}A_{2}$ [11][19][20]. Ngoài ra, kết quả cũng cho thấy với bước sóng kích thích tại 397 nm phổ PL thu được có cường độ cao hơn khoảng 2 lần khi kích ở bước sóng 560 nm. Điều này cũng khá phù hợp với phổ PLE như đã chỉ ra trên hình 3a.

Trong bước tiếp theo, tôi khảo sát ảnh hưởng của nồng độ Mg^{2+} đến tính chất quang của vật liệu α - Al_2O_3 , Cr^{3+} . Kết quả nhận được phổ huỳnh quang của vật liệu Al_2O_3 : 0,5% Cr^{3+} ; x% Mg^{2+} (x = 0,5; 1; 1,5; 2) khi khích thích bằng bước sóng 397 nm được thể hiện hình 4.



Hình 4. Phổ huỳnh quang của vật liệu Al₂O₃ pha tạp 0.5%Cr³⁺, x% Mg²⁺ khi kích thích bước sóng 397 nm

Trên hình 4, các phổ huỳnh quang có hình dạng giống nhau, tuy nhiên cường độ thay đổi rõ rệt theo nồng độ Mg^{2+} . Cường độ PL tăng dần khi tăng nồng độ Mg^{2+} từ 0,5 đến 1,5% và sau đó giảm xuống ở nồng độ 2%. Điều này có nghĩa là cường độ huỳnh quang cực đại thu được ở mẫu 1,5%. Các nghiên cứu gần đây chỉ ra rằng ion Mg^{2+} có thể ngăn

chặn sự phân cụm của ion Cr^{3+} do đó làm giảm các quá trình chuyển dời không phạt xạ. Ngoài ra bổ sung ion Mg^{2+} dẫn đến ổn định pha tinh thể Al_2O_3 . Tuy nhiên khi nồng độ Mg^{2+} tăng đến 2% dẫn đến sự truyền năng lượng từ ion Cr^{3+} sang ion Mg^{2+} làm giảm quá trình tái hợp điện tử dẫn đến làm giảm cường độ phát quang của vật liệu.

CNHC - SŐ 5/2021



Hình 5. Phổ huỳnh quang của vật liệu Al₂O₃ pha tạp Cr³⁺0.5%, Mg²⁺x% khi kích thích bước sóng 560 nm

Kết quả thu được phổ huỳnh quang của các mẫu α -Al₂O₃: 0.5%Cr³⁺; x%Mg²⁺(x = 0,5; 1; 1,5; 2) khi kích thích bằng bước sóng 560 nm, cũng tương tự khi kích thích bước sóng 397nm được trình bày trên hình 4. Điều này khẳng định rằng ion Mg²⁺ có vai trò rất quan trọng trong việc tăng cường phát xạ đỏ của vật liệu α -Al₂O₃ : Cr³⁺ ở nồng độ thích hợp (1,5%).

Tọa độ màu của các mẫu cũng được tính toán và kết quả chỉ ra trên hình 6. Tọa độ màu (x; y) thu được của các mẫu α -Al₂O₃: 0,5%Cr³⁺; x%Mg²⁺ là (0,727; 0,273), (0,7285; 0,2715), (0,7288; 0,2712), (0,7267; 0,2733) tương ứng với x = 0,5; 1; 1,5; 2. Như chỉ ra trên hình 6, tọa độ màu các mẫu gần như không có sự thay đổi và nằm trong vùng đỏ đậm, chứng tỏ nó có độ tinh khiết màu sắc cao. Để chứng minh cho khả năng ứng dụng của loại vật liệu này, bột α -Al₂O₃: 0,5%Cr³⁺; 1,5%Mg²⁺) được phủ lên chíp LED 395 nm và thu được hình ảnh sắc nét như trên hình chèn nhỏ của hình 6.



Hình 6. Tọa độ màu các mẫu và ảnh LED khi phủ vật liệu Al₂O₃: 0.5%Cr³⁺,1.5%Mg²⁺ phủ lên chip 395nm

4. Kết luận

Vật liệu huỳnh quang α -Al₂O₃ đồng pha tạp Cr³⁺,Mg²⁺ phát xạ mạnh trong vùng đỏ đậm (693 nm) được tổng hợp thành công bằng phương pháp sol-gel kết hợp với thiêu kết ở 1500°C. Phân tích giản đồ XRD chỉ ra rằng bên cạnh pha α -Al₂O₃ chiếm ưu thế còn Cr₂O₃ tồn tại trong mẫu. Kết quả nghiên cứu chứng minh rằng cường độ phổ huỳnh quang của vật liệu α -Al₂O₃: 0,5%Cr³⁺ phụ thuộc mạnh vào nồng độ Mg²⁺. Dưới điều kiện thực nghiệm, phổ huỳnh quang thu được có cường độ cao nhất tại mẫu pha tạp 1,5% Mg²⁺. Tọa độ màu thu được của các mẫu pha tạp nằm trong vùng đỏ đậm chứng tỏ nó có độ tinh khiết màu sắc rất cao. Các kết quả nghiên cứu cho thấy bột α -Al₂O₃ đồng pha tạp Cr³⁺, Mg²⁺ có tiềm năng ứng dụng trong chế tạo các LED đỏ chuyên dụng cho cây trồng.

Lời cảm ơn

Nghiên cứu này được hỗ trợ bởi nguồn kinh phí Khoa học Công nghệ của trường ĐHSP Hà Nội 2 cho đề tài mã số C.2020-SP2-03.

Tài liệu tham khảo

[1] A. Luchechko, V. Vasyltsiv, L. Kostyk, O. Tsvetkova, and B. Pavlyk, "The Effect of Cr^{3+} and Mg^{2+} Impurities on Thermoluminescence and Deep Traps in β -Ga₂O₃ Crystals ," *ECS J. Solid State Sci. Technol.*, vol. 9, no. 4, p. 045008, 2020, doi: 10.1149/2162-8777/ab8b4d.

[2] L. Q. Duong *et al.*, "Synthesis and Photoluminescence Properties of Deep-Red-Emitting CaYAlO₄:Cr³⁺ Phosphors," *J. Electron. Mater.*, vol. 49, no. 12, pp. 7464–7471, 2020, doi: 10.1007/s11664-020-08457-4.

[3] Z. Wang, H. Liang, M. Gong, and Q. Su, "A potential red-emitting phosphor for LED solid-state lighting," *Electrochem. Solid-State Lett.*, vol. 8, no. 4, pp. 33-35, 2005, doi: 10.1149/1.1865672.

[4] V. C. Bender, T. B. Marchesan, and J. M. Alonso, "Solid-State Lighting: A Concise Review of the State of the Art on LED and OLED Modeling," *IEEE Ind. Electron. Mag.*, vol. 9, no. 2, pp. 6-16, 2015, doi: 10.1109/ MIE.2014.2360324.

[5] S. T. Tan, X. W. Sun, H. V. Demir, and S. P. Denbaars, "Advances in the LED materials and architectures for energy-saving solid-state lighting toward lighting revolution," *IEEE Photonics J.*, vol. 4, no. 2, pp. 613-619, 2012, doi: 10.1109/JPHOT.2012.2191276.

[6] G. Rani and P. D. Sahare, "Structural and photoluminescent properties of Al₂O₃: Cr³⁺ nanoparticles via solution combustion synthesis method," *Adv. Powder Technol.*, vol. 25, no. 2, pp. 767-772, 2014, doi: 10.1016/ j.apt.2013.11.009.

[7] X. X. Wu, W. L. Feng, W. Fang, and W. C. Zheng, "Investigations of spin-Hamiltonian parameters and defect structure for Mn⁴⁺ in Al₂O₃ from a two-mechanism model," *Phys. Status Solidi Basic Res.*, vol. 245, no. 4, pp. 756-760, 2008, doi: 10.1002/ pssb.200743312.

[8] D. Liu, Z. Zhu, H. Liu, Z. Zhang, Y. Zhang, and G. Li, "Al₂O₃:Cr³⁺ microfibers by hydrothermal route: Luminescence properties," *Mater. Res. Bull.*, vol. 47, no. 9, pp. 2332-2335, 2012, doi: 10.1016/j.materresbull.2012.05.026.

[9] R. Martínez-Martínez, M. García-Hipólito, F. Ramos-Brito, J. L. Hernandez-Pozos, U. Caldino, and C. Falcony, "Blue and red photoluminescence from Al₂O₃:Ce³⁺,Mn²⁺ films deposited by spray pyrolysis," *J. Phys. Condens. Matter*, vol. 17, no. 23, pp. 3647-3656, 2005, doi: 10.1088/ 0953-8984/17/23/016.

[10] N. Rakov, G. S. Maclel, B. W. Lozano, and C. B. De Araújo, "Europium luminescence enhancement in Al₂O₃: Eu³⁺ powders prepared by direct combustion synthesis," *J. Appl. Phys.*, vol. 101, no. 3, pp. 1-4, 2007, doi: 10.1063/1.2431400. [11] K. Drdlikova, R. Klement, D. Drdlik, D. Galusek, and K. Maca, "Processing and properties of luminescent Cr³⁺ doped transparent alumina ceramics," *J. Eur. Ceram. Soc.*, vol. 40, no. 7, pp. 2573-2580, 2020, doi: 10.1016/ j.jeurceramsoc.2019.11.010.

[12] Z. Hu, D. Ye, X. Lan, W. Zhang, L. Luo, and Y. Wang, "Influence of co-doping Si ions on persistent luminescence of ZnGa₂O₄: Cr³⁺ red phosphors," *Opt. Mater. Express*, vol. 6, no. 4, p. 1329, 2016, doi: 10.1364/ ome.6.001329.

[13] C. Liu, Z. Xia, M. S. Molokeev, and Q. Liu, "Synthesis, crystal structure, and enhanced luminescence of garnet-type Ca₃Ga₂Ge₃O₁₂:Cr³⁺ by codoping Bi³⁺," J. Am. Ceram. Soc., vol. 98, no. 6, pp. 1870-1876, 2015, doi: 10.1111/jace.13553.

[14] P. Lommens *et al.*, "Photoluminescence properties of Co²⁺ doped ZnO nanocrystals," *J. Lumin.*, vol. 118, no. 2, pp. 245-250, 2006, doi: 10.1016/j.jlumin.2005.08.020.

[15] C. Renero-Lecuna *et al.*, "Photoluminescence in ZnO:Co²⁺ (0.01%-5%) nanoparticles, nanowires, thin films, and single crystals as a function of pressure and temperature: Exploring electron-phonon interactions," *Chem. Mater.*, vol. 26, no. 2, pp. 1100-1107, 2014, doi: 10.1021/ cm403371n.

[16] A. M. Srivastava, M. G. Brik, H. A. Comanzo, W. W. Beers, W. E. Cohen, and T. Pocock, "Spectroscopy of Mn⁴⁺ in Double Perovskites, La₂LiSbO₆ and La₂MgTiO₆: Deep Red Photon Generators for Agriculture LEDs," *ECS J. Solid State Sci. Technol.*, vol. 7, no. 1, pp. R3158–R3162, 2018, doi: 10.1149/2.0191801jss.

[17] M. Li *et al.*, "Cr³⁺ doped ZnGa₂O₄ far-red emission phosphor-in-glass: Toward high-power and color-stable plant growth LEDs with responds to all of phytochrome," *Mater. Res. Bull.*, vol. 108, pp. 226–233, 2018, doi: 10.1016/ j.materresbull.2018.09.014.

[18] V. Singh, R. P. S. Chakradhar, J. L. Rao, and H. Y. Kwak, "EPR and photoluminescence properties of combustion-synthesized ZnAl_2O_4 : Cr^{3+} phosphors," *J. Mater. Sci.*, vol. 46, no. 7, pp. 2331– 2337, 2011, doi: 10.1007/s10853-010-5078-z.

[19] V. Singh, R. P. S. Chakradhar, J. L. Rao, K. Al-Shamery, M. Haase, and Y. D. Jho, "Electron paramagnetic resonance and photoluminescence properties of α -Al₂O₃ :Cr³⁺ phosphors," *Appl. Phys. B Lasers Opt.*, vol. 107, no. 2, pp. 489–495, 2012, doi: 10.1007/s00340-012-4993-x.

[20] F. Rossi, G. Pucker, M. Montagna, M. Ferrari, and A. Boukenter, "Fluorescence line narrowing study of Cr^{3+} ions in cordierite glass nucleating MgAl₂O₄ nanocrystals," *Opt. Mater.* (*Amst*)., vol. 13, no. 4, pp. 373–379, 2000, doi: 10.1016/S0925-3467(99)00091-9.

CNHC - SŐ 5/2021